

Det skal tilføjes, at billedredaktøren Lars N. Henningsen har forsynet bogen med mange og fremragende illustrationer.

Dorrit Andersen

Hans J. Muusmann: *Stavedskov – Ejstrup – Kragelund. Erindringer 1901-73.* (Sønderjyske Levnedsløb. Nr. 20. Historisk Samfund for Sønderjylland, 1980). 189 s., ill.

Historisk Samfund for Sønderjylland har siden 1955 udgivet en serie letlæste biografier og erindringer. Serien dækker efterhånden et bredt spektrum både kronologisk og socialt. I 1978 udkom således socialdemokraten Peter J. Møllers erindringer bl.a. om arbejdsløshedstiden i 1930'erne. Også Muusmanns bog har meget mere end lokal interesse. Den fortæller om en opvækst i et vestslesvigske bondemiljø. Skildringen af barndommen har en almenmenneskelig interesse i barnets oplevelse af et for det meste stærkt følelshæmmet hjem. Derudover bringer bogen mange interessante træk fra dagliglivet. Forfatteren fortæller meget om arbejdsforhold og arbejdsbetingelser, idet han, indtil han selv blev gårdejer i 1920, arbejdede mange forskellige steder for det meste som karl ved landbruget. Under første verdenskrig tog Muusmann som så mange andre til Danmark for at slippe for den tyske militærtjeneste, og han skildrer de sønderjyske desertørers tilværelse i Danmark, noget man sjældent har kunnet læse om. Fra Mellemløstiden skal særlig fremhæves afsnittene om landbrugskrisens virkninger og om Muusmanns tilslutning til LS-bevægelsen. Det sidste emne er også sjældent behandlet i erindringsform. Bogen kan således gøre krav på en mere almen

opmærksomhed, end den lokalitetsfikserede titel lader formode.

Dorrit Andersen

Granit i Angel. Romansk stenhuggerkunst i et sydslesvigske landskab. (Studieafdelingen ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, 1980). 91 s., ill.

Det sydslesvigske kirkebyggeri i det 12. århundrede indgår i den helhed, det øvrige danske kirkebyggeri udgjorde. Slesvigs bispedømme kan opvise et byggeri, der svarer til tendensen i resten af landet. Derimod var udviklingen i Holsten markant forskellig herfra. Sigtet med det foreliggende værk har været at lave en billedbog med ledsagende tekst om granitkunsten i relieffer og på døbefonte fra kirkerne i Angel. De glimrende sort-hvide fotos, der alle er nyoptaget til bogen af Helge Krempin, kommenteres i en kyndig og velskrevet tekst af Jane Bossen. Der gives en bred indføring i baggrunden for tidens kirkebyggeri og specielt den udsmykningsmæssige side med tolkninger af symbolindholdet i stenhuggerens kunst. Man kan ønske værket en vid udbredelse både nord og syd for grænsen. Et tysk resumé forøger dets anvendelighed.

Dorrit Andersen

Harald Jørgensen, Frants Thygesen og O.M. Olsesen (red.): *Egernførde bys historie.* (Studieafdelingen ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, 1980). 291 s., ill.

Studieafdelingen ved det danske centralbibliotek i Flensborg har tidligere forsøgt at videreføre ældre, kun delvis realiserede planer om udgivelse af danske, historisk-topografiske skildringer

af byer og egne i Sydslesvig. I 1969 udgav afdelingen således en bog om det gamle Husum amt (Nørre- og Sønder Gøs herred). Den bestod af en lang række mindre artikler, hvoraf de fleste havde været trykt andetsteds først. I forhold til denne udgivelse må Egernførdebogen betegnes som et stort fremskridt. Bogen er mere homogen og har et mere tilfredsstillende videnskabeligt niveau. Den afhjælper også et generelt savn, fordi der ikke findes nogen tysk fremstilling af byens historie. Af bogens titel skal man imidlertid ikke slutte, at der er tale om en fast struktureret byhistorie i klassisk forstand som f.eks. den danske Flensborghistorie. Egernførdebogen består af 7 artikler om byens oprindelse, stednavne, kirkebygninger, billedskærere, Godske Ahlefeldt-stiftelsen, fajanceproduktionen og retshistorien. Hertil kommer to længere sammenfattende artikler om byens historie, én om tiden 1241-1914 og én om 1914 til idag. I den sidste fremlægges megen ny viden, og skildringen af nazismens virkninger i Egernførde og af det danske mindretal efter 1945 har væsentlig mere end lokal interesse. Desværre er de to historiske oversigtsartikler i modsætning til specialartiklerne ikke forsynet med kildehenvisninger og noter.

Dorrit Andersen

Samuel J. Balto: *Med Nansen over Grønlandsisen i 1888*. (Universitetsforlaget, Tromsø-Oslo-Bergen, 1981). 118 s.

Med på Nansens krydsning af indlandsisen fra øst mod vest var to samer, Ravna og Balto. Det foreliggende skrift er Baltos beretning herom, skrevet på samisk i 1889 og oversat til norsk i 1980. Begge versioner er trykt, så den egentlige beretning fylder blot 2

× 35 sider. Resten er indledning med biografiske oplysninger, omstændigheder ved afrejsen fra Norge og et par grønlandske digte, der afspejlede grønlændernes reaktion på begivenheden. Dette omgivende stof er ualmindelig rodet præsenteret og har svært ved at aftvinge interesse. Baltos beretning har sin egen charme ved at være skrevet fra ekspeditionens bagtrop, og det er tænkeligt, at Nansen-specialister kan få noget ud af at sammenligne den med Nansens beretninger. I sig selv er den jo en kilde til de lag i befolkningen, som ellers sætter sig så få skriftlige spor.

Axel Kjær Sørensen

Jørgen Fleischer: *Et grønlandsk blad Atuaqagdlitit 120 år*. (Det grønlandske Forlag, Godthåb, 1980). 83 s. (dansk og grønlandsk tekst).

I januar 1861 begyndte skriftet Atuaqagdlitit at udkomme. Initiativet var den kgl. inspektørs, H.J. Rink, men bladet var skrevet og i alle måder fabrikeret af grønlændere og på grønlandsk. Først i 1874 kom det regelmæssigt med 12 numre om året, fra 1932 med 24 numre og fra 1974 kom det hver uge. 1952 blev det dobbeltsproget og overtog sit danske navn fra et rent dansksproget blad, der var startet under krigen i 1942, og som gik ind i 1950, Grønlandsposten. Det er bladets nuværende redaktør, der i anledning af 120-året har samlet nogle glimt fra den forløbne periode. For tiden før sin egen tiltræden (1952) står hans fremstilling naturligvis i stor gæld til hovedværket på området: Knud Oldendow, *Bogtrykkerkunsten i Grønland og mændene bag den*, Kbh. 1957. Fleischers lille rigt illustrerede skrift med en tekst, der ikke overskrider 10 normalsider, kan således kun være en